

CONVERSES AL VOL

ENTRE OMBRES I ESTELS

"La causa dels vencedors va plaure als déus, però Cató continua al costat dels vençuts, perquè creu que la seva causa és la justa."

Luca (Pharsal., l. 128)

Ja gairebé a mitja nit, en sortir d'una de les *Tau'les Rodenes*, que organitzades pel Consell Executiu d'E. R. de C., tenen lloc sovint al saló d'actes de l'Orfeó Català —amb assistència a voltes de més de seixanta fidels i entusiastes militants—, hem acompanyat tot passejant, xanoxano, a l'amie Antoni Ma. Sbert, el principal animador d'aqueixes agradables vetllades, fins a la porta de casa seva.

En el transcurs de la conversa —parlant sempre de política, del partit, de l'emigració, de Catalunya, etc.—, el nostre ex-conseller de Governació i a l'exili creador i mantenidor de la "Fundació Ramon Llull", una institució cultural i patriòtica que honora a l'emigració catalana, ens ha anat dient i contant coses que, després, pensant-hi i reflexionant-t'hi, hem cregut que, si les ordenàvem i hi donàvem forma literària, procurant reproduir-les tot el fidelment possible, podrien tenir algun interès per als nostres lectors.

Així ho hem fet. Esforçant una mica la memòria, i retallant i cosint algunes coses, polint alguna paraula i abellint alguna frase, ens ha estat fàcil de bastir aquesta mena d'improvitzada i espontània intervist, o conversa al vol, que publiquem a continuació.

—Vós Sbert teniu el defecte —o la virtut, dieu-li com vulgueu— de ser home un xic massa sincer: a vegades exposeu les vostres opinions o maneres de pensar d'una fàcil massa viva, massa directa, massa crua; no sou un polític afalagador, de paraules amables i de copets a l'espatlla. I, al meu entendre —i perdoneu la franquesa— encara en teniu un altre de defecte: i és que us agrada massa la llibertat...

—Es veritat que sóc massa independent per a ser un bon servidor quan em demanen certs serveis que, en consciència, no crec deure; però si no els faig, callo sempre... Efectivament. Vaig crear i mantenir, després de ser sotmesa la iniciativa i aprovada pel President de Catalunya, Lluís Companys, i pel Conseller Primer, Josep Terradellas, la "Fundació Ramon Llull", i vaig portar-la d'acord amb els que havien de ser els seus co-directors, sense deixar-me menar per partits ni capelletes; gràcies a aquesta independència, àdhuc en Pétain la va respectar.

—Ara que parlem de Pétain. Segons tinc entès, vós vàreu intervenir en el conveni entre Mèxic i França en pro dels refugiats de la nostra guerra.

—La cosa va anar com us explicaré. En el moment d'entrar els alemanys a París, agafant quatre papers i només amb la roba que duia a sobre, vaig poder arribar caminant sempre a peu fins a Vichy i, amagat deu dies en territori ocupat, la sort em va ajudar a ficar-m'hi i a enllestir un conveni que ningú no m'havia encomanat, però que donava forma jurídica a un prec generós que el General Cárdenas havia fet a Pétain. Per un nomenament que, a títol estrictament personal, en féu el ministre de Mèxic, amb el plàcet del Govern de Vichy (que no l'hauria donat si hagués tingut presents altres títols que els acadèmics i les meves antigues relacions università-

ries amb França), alguns homes del nostre partit i també certs polítics espanyols aviat varen coincidir en què jo era massa independent, i no consideraven que havia donat paraula d'honor de ser un funcionari diplomàtic al ministeri d'Affaires Etrangères, Boudoin, i al de Mèxic, puix que aquesta era condició precisa per tal que Pétain acceptés, malgrat la pressió de Franco.

—Després us van dur a un camp de concentració... Recordo que, en trobar-nos, per primera vegada, després de l'èxode, a Marsella, me'n vàreu parlar.

—Les lletres que m'enviaven, des de Montpeller i des de Mèxic, i que la censura alemanya obria, en les quals m'honoraven amb la representació de l'Esquerra i de la J. A. R. E. —presidida per l'il·lustre Conseller de la "Fundació Ramon Llull", Lluís Nicolau d'Olwer—, n'hi portaren; però me'n va treure el Cos Diplomàtic hispano-americà, per a confinar-me (mal menor) en un poble de cinc cents habitants de les muntanyes de Velay (nou mesos de neu). Fins que, disset mesos després, van poder ficar-me en el darrer vaixell, o sigui en el que vós també vàreu venir.

—No sé si sabeu que una de les coses per les quals heu estat objecte de molts retrets i censures és per allò d'haver col·laborat personalment en la "Junta Española de Liberación".

—Exacte. Quan el Directori de l'Esquerra, que aleshores era a Mèxic, i el Consell Nacional d'Acció Catalana, em designaren per a formar part en la "Junta Española de Liberación" amb els senyors Martínez Barrio, Albornoz i Prieto, vaig rebre un repertori d'insults i em rebregaren en totes les tertúlies, els uns per espanyolista i els altres per infidel a la legalitat. Vam anar a San Francisco, jo com a Secretari-Ponent de la Delegació. El que va passar després tothom ho sap. Encara a la ONU no han pogut desfer l'acord de San Francisco.

—Prieto ha dit públicament que l'èxit de San Francisco se us deu a vós... Em sembla que alguna vegada, allí en la redacció d'ESPAÑA NUEVA, en portar-vos algun article, m'havíeu com mig insinuat de què vós no éreu partidari d'una solució legalista.

—Vaig ser l'únic de la "Junta Española de Liberación" que va votar en contra de la reconstitució del Govern de la República. Creia que havíem de seguir la tècnica del Comitè Francès de De Gaulle, amb una Junta votada per les Corts, sense limitacions d'una Constitució que no podia exercir des de l'exili estant. Creia que així tindríem més llibertat d'acció i la mateixa legitimitat (per mitjà del vot de les Corts), a títol de fidecomissaris de la República. Creia que havíem d'arreglar la nostra gent dels rengles de l'exèrcit francès, de la Divisió Leclerc i de la Resistència, i emprendre immediatament una acció a la frontera, i a l'Àfrica. Com sigui que sóc un home lleial i disciplinat, he defensat i defensaré a l'estranger l'honor de la República, que són les Institucions.

—El que és cert és que entre discussions i desavinences, juntes i governs, hem anat deixant passar oportunitats